

Nu & Då

FÖR MEDLEMMAR I VÄSTERVÅLA (SOCKEN) HEMBYGDSFÖRENING

"För en levande landsbygd med känd historia"

3-2019 Årgång 3

Redaktörens reflektioner

En härlig "normalsvensk" sommar tog plötsligt slut och hösten kom tidigt i år. Under sommar har det varit ömsom sol och ömsom regn men ur Hembygdsföreningens perspektiv får vi ändå vara nöjda med både vädret och det stora intresset samt konstatera att vi återigen haft en mycket lyckad säsong. Som vanligt startade säsongen med vårstädning inne i husen, köket och i trädgården. Vi plockade även fram och gjorde rent olika redskap för utställningen "Kvinnoarbeten Förr" och flera medlemmar kunde berätta om redskapen och deras ursprung, vilket gjorde städdagen till en trevlig och lärorik händelse.

Foto: Lollo Horn

Vi var många som drog vårt strå till stacken och efter några timmar kunde vi avsluta med korv och bröd, kaffe och gott hembakat i det vackra vårvädrat.

Midsommaren blev åter en fin traditionell folkfest med många besökare och funktionärer. Hembygdens Dag blev även den en härlig dag med många besökare i vackert väder. Otroligt glädjande är även att allt fler medlemmar deltar i de olika evenemangen, i arbetet att hålla hembygdsgården levande samt att bygga upp föreningens nya hemsida som starkt växer fram. Drygt 50 medlemmar bjöds in till en liten "Tacksammankomst" för utvärdering, nya idéer och en liten måltid den 7:e september i vår mysiga Nötbackslöge.

Vår ordförande Anders Olsson höll tacktal, både han och vår kassör Gerd Seidel var mycket nöjda med årets säsong.

Under sommaren nyttjade en hel del besökare Hembygdsgårdens fina tun och åt medhavd matsäck vid våra trädgårdsgrupper.

Tack vare utställningen har jag spenderat mycket tid på Hembygdsgården även denna sommar och har därigenom haft nöjet att träffa många besökare som berömde föreningen för att hålla exteriörerna på byggnaderna så fina och tunet så vackert och fridfullt. En fin liten oas att sitta ner och koppla av i.

När de sedan kommit in i boningshuset har vi fått beröm för att utställningen var så autentisk, samt hur ombonat och hemtrevligt det var. Sååå roligt att höra, nu kan vi inte annat än klappa oss själva på axeln för allt arbete som läggs ner och känna att det är värdefullt och framgångsrikt att arbeta "för en levande landsbygd med känd historia", vilket ju är vårt motto!

Lollo Horn

Medlemsuppsmaning

Glöm inte meddela adressändring och mailadress till vår ordförande Anders Olsson tel: 070-5462313 eller mailadress anders@halvarsviken.se så du inte missar något nummer av Nu & Då eller annan viktig information! Glöm inte heller att besöka vår nya hemsida via Hembygd.se, där ser du vad som händer och där du kan leta i arkivet efter föreningens och bygdens historia.

Adventsgudstjänsten på Hembygdsgården blir den 1:a advent den 1:a dec kl 13.00

Vi bjuder på glögg med pepparkaka i Smedjan och kaffe med dopp i Storstugan som vanligt.

Efterlysning

Eftersom jag kommer att ta ett "friår" från föreningsarbete och andra åtaganden i samband med att jag fyller 70 år, behöver vi en eller flera nya redaktörer för Nu & Då under 2020. Arbetet är väldigt roligt, stimulerande och intressant. Vill du hoppa in eller har förslag på efterträdare så kan vi samarbeta med första numret år 2020. Ring eller maila mig så kommer vi överens om att träffas tillsammans med någon i styrelsen.

Hoppas vi ses snart så att Nu & Då lever vidare!

Lollo Horn

Bygdehistoria

Berättelsen om hur Ängelsbergs Konsumtionsförening kom till – del 2

AV ABDON JOHANSSON

Ordförande grubblade länge, och till sist sade han till mig: ”Du får ta och resa upp till Kärrgruvans konsumtionsförening å se till hur dom har det med böcker, å ta reda på så mycket som möjligt.” Som det var vinter, hade jag gott om tid i mitt yrke, därför kunde han skicka mig. Om någon dag var jag alltså i Kärrgruvan och steg in i den rymliga butiken.

Jag blev stående där länge och såg hur arbetare steg in och handlade till sitt behov, och hur de sedan tog fram en bok ur fickan och lämnade den till en dam som bara skrev, ideligen skrev varornas namn, vikt och pris i en kladd, och i kundens bok detsamma. Jag såg ingen som betalade kontant - allt var kredit. Expediten löpte i ett väsen med varor ur magasinet, ty det fanns just ingenting i butikens hyllor. De flesta stod tomma. Några anjovisburkar i ett hörn, några tygstycken i ett annat. Det var allt. Inte en ansats till skyltning av något slag, och det behövdes kanske inte, de hade sin bestämda kundkrets, och därmed var allan rättfärdighet uppfylld. Då hade vi det mycket trevligare i vår lilla kammare.

Efter denna översikt gick jag fram till den skrivande damen och frågade efter föreståndaren. Han var i magasinet, men kom genast in. Sedan jag hälsat och talat om mitt ärende, bjöd han mig stiga in på kontoret - ett stort rum med en mängd hyllor kring väggarna fulla av kontorsböcker, stora och små. Så tog han ned en del böcker, nämnde deras namn. ”Först har vi den här boken, å så den här, å så den här, å så den här, allt medan han bläddrade och förklarade. ”Nähej” sade han till slut, ”jag måste ut och hjälpa henne skriva.”

Som jag föga begrep av alla de termer han använde under den lilla halvtimmeskursen, hade jag ingen annan behållning av visiten, än den - att kreditsystemet för med sig en massa onödig skrivning som en kontanthandel ändå slipper.

Efter min hemkomst hade vi genast ett nytt sammanträde där jag skildrade intrycken av min resa, isynnerhet om bokföringen. Och att den kallades dubbel Italiensk bättrade inte upp saken ett dugg. ”Det behövs en ordentlig kurs för att kunna lära sig sådant,” menade jag.

”Ja, jag hann inte lära mig något av allt det där”, klagade föreståndaren, ”men jag ska försöka få tag i någon kontorskunnig man som kan hjälpa oss!” ”Det skulle väl vara någon handlare det då” sa Mällkvist, ”men vi betackar oss för någon hjälp från det hållet!” ”Nej! jag ska skriva till Gävle konsumtionsförening, dom är gamla å försigkomna, å dom hjälper oss säkert ur den här klämman.”

Någon vecka därefter kom åter order om

sammanträde på vanlig plats. Vi från södra sockendelen började nästan känna det tröttande att gå till Ängelsberg så där ofta. Men vi var besjälade av en stark önskan att komma till en lösning av svårigheterna. Så snart vi bänkat oss tillrätta, hälsades vi välkomna av ordförande, och vi såg på hans miner och sätt att han funnit en lösning. ”Som ni mins, lovade jag att skriva till Gävle,” därmed tog han fram en liten röd bok och visade oss, ”det här är en lärobok i bokföring för konsumtionsföreningar med kontanthandel, och den ser inte ut att vara så svårlärd efter vad jag förstår, å jag tror att vi föreslår Johansson att han försöker lära sig detta” - därmed vände han sig till mig och sade: ”Ta åt dig saken, Thorgren får skaffa de böcker som behövs, å som han menar sej ha alla papper kvar så klarar du nog upp saken till årsmötet.”

Jag satt alldeles stum till en början. Orden An: Per: Debitorer, Kreditorer och mycket annat som jag hört i Kärrgruvan, svävade i huvudet, och så räkning som redan under skoltiden var min fasa. Måste jag nu i min ålderdom (han var 40 år) lära mig detta på nytt, ty det var ju nödvändigt, om man skall föra böcker. Tid hade jag nog, men det blir nog för stort ansvar. - ”Nå,” sa Ordförande till sist, ”om du vill gripa dej an med det här så ska du inte behöva göra det gratis, vi ska se till att du får en skälig lön för besväret.”

De sista orden muntrade upp mig, ty vi voro annars så vana att göra allting gratis - att jag lovade att försöka.

Konsumtionsföreningen ”Reveny” i Ängelsberg

Mötet skildes sedan under allmän belåtenhet, och jag följde Thorgren upp på hans verkstad för att ta en första titt på de betydelsefulla papperen. Han kom ut ur en skrubbe med en stor sockerlåda smockfull av papper: Fakturor, kvitton och andra affärshandlingar i en enda röra. Allt såg så tröstlöst ut att jag starkt tvivlade på att kunna lösa problemet. Sedan jag studerat boken några dagar och friskat upp de fyra räknesätten någorlunda, trodde jag mig vara kapabel att ta itu med böckerna. Jag installerade mig till en början i hans hem, tills jag fått säkerhet för att alla papper voro tillstädes. Thorgrens hustru, (min svägerska) erbjöd mig att bo och spisa i deras hem, tills jag rett upp gubbens trassliga härva som hon sörjt så mycket över. Och det behövdes att vara kvar

Bygdehistoria

där, ty hur jag letade i fakturor och kvitton, så saknades endera ofta. Då jag frågade Thorgren var de kunde finnas, snodde han ett tag i sin verktygslåda eller vände ett slag i läderhögen tills det önskade pappret kom fram. Nu är att märka att hans egna affärspapper var placerade på samma sätt. Arbetet blev därför ofta rätt tidsödande för honom. När jag fått reda på alla papper flyttade jag hem och fortsatte tills jag hade en balansräkning som bestod provet hos revisorerna.

Vid nästa styrelsemöte blevo böckerna granskade och godkända och ledamöterna var glada att slippa fångelset.

Men ordförande hade sina betänkligheter då han såg att vi endast kunde dela ut fem procent. ”Vi måste dela ut sex procent om folk i allmänhet ska få lust att gå in i föreningen! Finns det ingen post som du kan ändra på, så att vi får sex?” ”Det skulle då vara att inte avskriva de tio procent som enligt stadgarna krävdes” svarade jag. ”Vi struntar i stadgarna den här gången, vi tar de tio procenten så kanske det räcker.” Och det räckte.

Dessförinnan hade Thorgren begärt sitt avsked som föreståndare. Så nu hade vi att se oss om efter en ny föreståndare. Och vi hade turen att utan större bekymmer få en ny. En f.d. expedit från södra sockendelen hade försökt med en liten handel i Söderbärke, men misslyckats. Och på vår förfrågan var han glad över att få anställning i hembygden. Han blev därefter som vi förstår både föreståndare och expedit i den lilla kammaren.

I det draget började de flesta kunderna i södra sockendelen att yrka på en filial därnere. Det blev för lång väg att gå till Ängelsberg och handla. Efter många påtryckningar utlyste ordförande ett möte i Sörby Godtemplars för att få ett samtal med folket. Det blev fullt hus och fordringarna om en filial var enstämmiga. Men föreståndare och lokal var något att fundera över, och förvirringen var stor.

Då framträdde den gamle handlaren Wahlfelt, han som inte ville ha någon prishöjning, och höll ett tal i vilket han framhöll att vi fick övertaga hans butik, och han lovade att även sköta affären, ”och jag tror mig om att äga tämligen god kännedom i affärlivet. Så föreningen under min regi, skulle nog bli skött på ett tillfredsställande sätt. Men att vara beroende av en okunnig styrelse vill jag inte vara med om.”

Under Wahlfelts tal blev ordförande eld och lågor. Sedan for han ut i smädanden över hela handelsskrået, och Wahlfelt i synnerhet, som han menade komma insmygande på helig mark, för att så småningom skörta upp föreningen till sitt eget bästa. Jag tror nästan Mällkvist blivit dömd för ärekränkning om Wahlfelt velat stämma honom. (Jag anmärker här att Mällkvist var en vildfräsande socialist och religionshatare efter den tidens mönster, och Wahlfelt var känd som religiöst intresserad.) Efter denna salva, var det en förständig människa

som begärde proposition. Därmed var den fruktlösa diskussionen slut och ordförande nöjde sig med att yrka på votering,

på det sättet att alla som voro för en filial i Sörby skulle resa sig. Då reste sig alla utom mitt lilla jag. ”Jaså du sitter du, ja dej räknar vi inte med.” Jag var mycket upprörd över hela tillställningen, men jag påminde ordförande om herr Roslings ord ”att en filial kan en förening tänka på då den uppnått en omsättning av sådär en 40,000 kronor. Med de få tusen som första årets omsättning gick till så är det rena galenskapen att nu starta en filial, hur gott det än vore för oss härnere.” Så skildes mötet med hopp om filial men Mellkvist talade aldrig mer om saken. Alltså blev södra socknen utan filial trots styrelsens löfte.

”Om vi ändå hade ett upplag av de allmännaste å tyngsta varorna härnere, gick det väl ändå an,” sade somliga, och en sväger till mig Gottfrid Westerdal hos vilken jag hyrde, tog en dag till orda och sade: ”Nog skulle vi kunna ta hem ett par lass varor å dela ut härhemma. Jag har ju häst, å gumman din kunde ju bli säljare.”

Som ord och handling voro ett hos mannen åkte han strax ned till Ängelsberg och kom överens med den nye föreståndaren, som däri såg en välkommen ökning i omsättningen. Westerdal körde därefter två lass varor, såsom fotogen, mjöl, gryn, kaffe, socker, sirap å karameller. Och med följde kvittensbok och våg. Därmed var en billig filial öppnad, ty vi utförde allt arbete gratis. Genom budskickning till de mest intresserade var kommersen snart i full gång, och till stor belåtenhet för grannarna.

Det sinade dock hastigt på lagret och vi voro just betänkta på att åter hämta ett par lass, då det kom bud ifrån Ängelsberg att ”spyflugor” varit framme och ”mälrat” att folket i Kvarnvreten hämtat hem lasstals med varor. Hur mycket vi stal av dessa varor kunde inte bestämt sägas, men att det var alldeles på tok, det var ju klart! Föreståndarens alla försök att stävja ofoget misslyckades totalt. Det var således ingen annan råd än att hastigt slå igen butiken och sända tillbaka tomfat, överblivna varor, våg, kvittensbok och kassa. Redovisningen utvisade klart att min hustrus filial inte visade ett öres brist.

Det var nu tacken för allt det vi försökt uträtta till fromma för saken. Jag frågade min hustru i skrivande stund om hon fick något för allt sitt besvär. ”Ja jag bad att få en tom karamellburk och det fick jag, men jag tog inte så mycket som en karamell under hela tiden.

Trots alla dessa besvärligheter har jag behållit tron på Kooperationens möjligheter - ja enda möjligheten att skapa en förnuftig reglering av produktion och fördelning inom landet. Och sett i ett vidsträcktare sammanhang - till eliminering av internationell oreda, och därav följande krigshot.

Bygdehistoria

När Västervåla var landskommun –nedslag i arkiven

Jag är försedd med vita bomullsvantar och öppnar försiktigt den fläckiga boken med gulnat papper. På framsidan står det med snirklig handstil *”Protokolls Bok vid Kommunalstämmor W. Wåhla Socken 1863-1886”*.

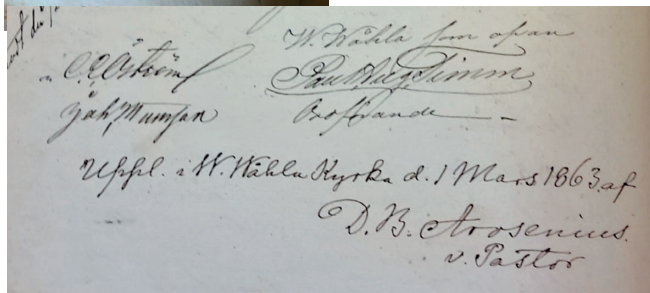
För en stund sedan följde vi med Fagersta kommuns arkivarie Sirkka Talonen ner i kommunens arkivdepå i det gamla brukskontoret på Bangårdsgatan 1. De tunga dörrarna öppnades med snurrhjul och det var som att gå in i ett bankvalv. Här bevaras protokoll från den period då Västervåla var en egen landskommun, från 1863 till 1951. Fram till kommunreformen 1862 var landets administrativa indelning i socknar, vilket förklarar att det står ”socken” på protokollsboken. År 1952 gick Västervåla upp i Ramnäs landskommun och från 1967 tillhör Västervåla Fagersta, som 1971 ombildades till kommun. Jag har bett att få titta i protokollsböckerna från de viktigaste kommunala organen, kommunalstämma, kommunalnämnd och kommunalfullmäktige. Det är med spänning och förväntan jag nu börjar läsa det välformulerade handskrivna protokollet från kommunalstämmans första möte den 18 januari 1863. Vilka var det som satt med, vad beslutade man om och hur gick diskussionerna i Västervålas styrande organ vid den här tiden? Det är jag nyfiken på och hoppas få veta mer om. Så öppnar jag boken - och finner att stämmans första ärende är att fastställa är att fastställa hundskatten! Den blir 3 riksdaler riksmünt (rdr).

Inför besöket har jag läst på litet om kommunreformen 1862¹. Enligt förordningen som trädde i kraft 1863 blev kommunalstämman med egen vald ordförande det viktigaste beslutande organet. Tidigare hade sockenstämman haft den rollen. Frågor som rörde kyrkan eller skolan styrdes fortsättningsvis av församlingen, där kyrkostämman fattade besluten, medan s.k. borgerliga frågor nu alltså hamnade under kommunalstämman. Den viktigaste frågan var fattigvården. Kommunalnämnden var ett beredande och utförande organ med högst elva valda ledamöter. I Västervåla var de sex förutom ordföranden.

Vilka satt med?

Kommunalstämman bestod av alla röstberättigade. Det låter helt ohanterligt! Visserligen skulle det dröja länge innan allmän rösträtt infördes, men hur många röstberättigade kan det ha funnits i Västervåla år 1863? Jag hittar ett ungefärligt svar i ett dokument från Statistiska Centralbyrån².

År 1871 fanns 1181 invånare i Västervåla och 97 var röstberättigade. En minoritet, men ett stort antal för ett beslutande organ! Jag börjar gå igenom protokollen. Under 1863 sammanträder stämman ungefär en gång i månaden, totalt tio gånger under året. Det finns inga anteckningar om närvaro, men vid fyra tillfällen finns lokalen angiven, två gånger hålls mötet i sakristian, en gång i skolsalen och en gång på skolgården. En ny sakristia i trä byggdes vid den stora renoveringen av kyrkan 1861-1864³. Den hade två stora fönster och en järn-kakelugn. Jag tänker att den ändå troligen var för liten för närmare hundra personer. I protokollet nämns under året drygt 30 olika personer som är justeringsmän eller utses till olika uppdrag. Det förefaller rimligt att det var det maximala antalet

-Underskrifter till protokoll i kommunalstämman den 22 februari 1863. Paul August Timm är ordförande och Daniel Bernhard Arosenius läser upp protokollet i kyrkan den 1 mars 1863. Till vänster justeringsmännen, possessionaten i Odensnäs herr Karl Erik Öström, som flyttade in från Norberg 1860 och vidare till Stockholm 1865, samt bergsmannen Johannes Mattsson i Stabäck. Den senare tar i början av 1877 över ordförandeskapet efter Paul August Timm.

Foto: Lisbeth Jonsson

som samlades vid en stämma. Ordförande vid alla möten var Paul August Timm, äldste sonen till brukspatronen vid Engelsbergs bruk Gabriel Caspar Timm. Paul August var vid den här tiden 32 år gammal. De övriga personer som nämns är hemmansägare, bergsmän eller landbönder (arrendatorer), eller har speciella titlar som inspektor vid Engelsbergs bruk, possessionat (godsägare) vid Odensnäs, skeppare eller sergeant. Jag blir förvånad att det fanns en sergeant vid Västanberg, gården som under åren 1932-1959 ägdes av min farfar Olof Nikanor Jonsson, men upptäcker att det fanns ett sergeantboställe under Västanberg, Grönbo⁴. Vid varje protokoll är noterat det datum när pastor Daniel Bernhard Arosenius läste upp det vid en högmässa.

Bygdehistoria

Vad man beslutade om?

Det antal ärenden som behandlades på kommunalstämman varierade mellan ett och åtta, totalt var det 29 ärenden under 1863. De flesta ärenden, totalt 14, hade på ett eller annat sätt att göra med ekonomin. I februari godkändes kommunalnämndens förslag för budget för innevarande år och i oktober för resten av året och för 1864. Kostnader för kyrka och skola ingick inte i denna budget, på totalt 1700 rdr. Fattigvårdens budget uppgick till 739 rdr. Därutöver var den enskilt största posten 400 rdr., för reparationer på provinsialläkarbostaden. Huvuddelen av inkomsterna, 1300 rdr. beräknades komma från uttaxeringar och 200 rdr. från mantalsavgifterna, som var 50 öre för män och 25 öre för kvinnor. I mars behandlades längderna för uppbörd och debitering, i oktober räkenskaperna för fattigkassan och budgeten för fattigunderstödet. På oktobermötet fastställde man också i enlighet med en ny kungörelse vilka personer som på grund av fattigdom skulle vara befriade från mantalsavgifter. Det var 20 personer och de listades per rote. Totalt nio ärenden gällde att utse förtroendemän till olika interna uppdrag eller att vara kommunens ombud externt. Interna uppdrag var t.ex. ledamöter till kommunalnämnden, taxeringskommittén och brandstodskommittén, revisorer att granska räkenskaperna för kyrkoreparationen och fattigvården och som brandrotsmästare vid varje rote.

Hur gick diskussionerna?

Protokollen är huvudsakligen beslutsprotokoll och ger liten inblick i hur man resonerade i olika frågor. Ett undantag är när frågan om formerna för fattigvården kommer upp. I protokollet för stämman den 3 maj står (med moderniserad stavning): *”Angående den pålysta kungörelsen om större utrymmen för de fattiga, så ansåg socknens ledamöter att någon plats för sådana ej borde hyras eller anskaffas utan skulle de behövande bortackorderas mot mer eller mindre ersättning av socken allt efter personens arbetsförmåga. Som de flesta inom socknen, som ha begärt husrum är arbetsföra och unga kvinnor med ett eller flera barn, så ansågs, att det bidrag som barnets far lämnar åt modern, borde tillfalla såsom ersättning den person som tagit nämnda kvinnor i tjänst ”*. Socknarna hade varit indelade i rotar, som var och en självständigt skulle svara för sina fattiga. I vissa landskommuner började man vid den här tiden diskutera att avskaffa rotarna som indelningsgrund för fattigvården eftersom kostnaderna varierade avsevärt mellan dessa och det upplevdes som orättvist. Rotarna i Västervåla var: Kyrkogränd,

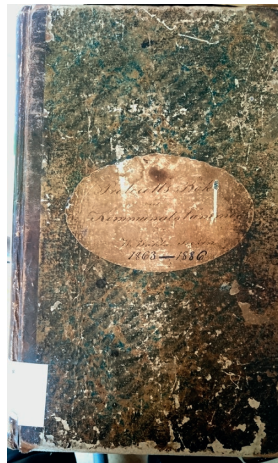
Bondfallet, Vreta, Djupnäs, Ombenning och Ängelsberg och jag hittar ingen diskussion om rotarna under 1863.

Kommunalstämman i Västervåla verkar mestadels ha varit enig. Några voteringar nämns inte, men i en specifik fråga tycks det ha hettat till. När budgeten för 1864 behandlas i oktober är det åtta personer som nekar till en viss utgiftspost på 30 rdr. Det gäller pengar som var betalda i förskott av brukspatron Timm för att köra vittnen för hörande i ett mål gällande olovlig försäljning av brännvin. Övriga ledamöter anmärker att debiteringen grundar sig på sockennämndens och kyrkorådets beslut av den 26 augusti 1862. Frågan återkommer på stämman i november. De som bestrider utgiften åberopar att någon sockenstämma inte blivit utlyst att bekräfta sockennämndens beslut om stämning i brännvinsmålet till Norbergs häradsträtt. Dåvarande sockennämnden och ytterligare tre personer åtar sig nu att betala de omstridda kostnaderna, vilka nu stigit till en summa av 100 rdr. 80 öre. Protokollföraren kan inte avhålla sig från en kommentar:

”De ovanstående 3 personerna var de enda av församlingsborna som ansåg att sockennämnden handlat rätt, vilket synes ganska besynnerligt, då sockennämndens ledamöter är valda av församlingen och således borde ha dess fulla förtroende”.

Min reflektion är att invändningarna från de som framförde besvär främst förefaller vara principiellt betingade, men att beloppet var ansevärt, särskilt efter ökningen från 30 till 100 rdr. Som jämförelse var posterna för fjärdingsmannens arvode 50 rdr. och barnmorskans lön 175 rdr. för ett helt år.

Lisbeth Jonsson, fritidsboende i Vinterrönningen, Lisbeth@emmerwall.se

Källor:
1) 150 år av självstyrelse. Kommuner och landsting i förändring. Lars Nilsson. Sveriges kommuner och landsting, 2013. ISBN:978-91-7164-966-9.
2) Bidrag till Sveriges officiella statistik. R. Valstatistik. Statistiska Central-byråns underdåniga berättelse rörande kommunala rösträtten år 1871. urn:nbn:scb-bi-r0-7101k (sidan nu dock borttagen)
3) Västervåla kyrka. Kulturhistorisk karakteristik Västervåla kyrka. Upprättad 2004. <http://www.bebyggelseregistret.raa.se/bbr2/> 4) <http://www.gardebo.nu/Bygd/Bygdindex.html>

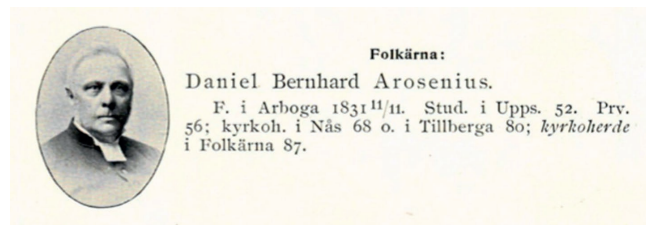
Bygdehistoria

Två inflytelserika 32-åringar, kusiner och blivande svågrar

Två personer med viktiga uppdrag i kommunalstämman år 1863 är relativt unga, endast 32 år. Det är kusinerna *Paul August Timm* (1831-1878) och *Daniel Bernhard Arosenius* (1831-1908).

Paul August Timm.
Fotografi i Engelsbergs herrgård.
Ur: Engelsbergs bruk. Pontus Norberg (1934).

Ur: Svenskt porträttgalleri. Hasse W. Tullbergs förlag (1895-1913). X:5 Prästerskapet i Västerås stift. (Biografier av Albin Hildebrandt). Digitaliserat via projekt Runeberg.

mellan dessa två och vad som hände dem senare i livet.

Bakgrund

Kyrkoherden Daniel Arosenius flyttar 1860 med hustru och två döttrar från Lillhärad till Västervåla. Hans hustru Sofia Ulrika är syster till brukspatron på Engelsbergs bruk, Gabriel Caspar Timm. Paret har tre söner som flyttar in senare. En av dem är Daniel Bernhard Arosenius. Han kommer som pastorsadjunkt 1860 från Malung. Redan 1861 dör hans far och han träder in som vikarierande pastor i Västervåla. Några år senare, 1864, flyttar han vidare till Leksand. Han kommer därefter att tjänstgöra på olika orter i Dalarna och Västmanland, med Folkärna som den avslutande församlingen. Hans första hustru Johanna Bergström dör och den andra är Maria Charlotta Arborelius (1844-1919) från Orsa. Hon flyttar som änka till Stabäck 1917 och avlider där. Konstnären Olof Arborelius som målat den s.k. "Sverigetavlan", *Utsikt över en sjö vid Engelsberg i Västmanland* är en äldre bror till Maria Charlotta.

En av Daniel Bernhards systrar är Sofia Gabriella Katarina Arosenius (1835 -1920). Hon gifter sig 1865 med Paul August Timm. De får två söner, varav en lever till vuxen ålder, Klas Gabriel. Paul August dör i Engelsberg vid 47 års ålder "efter flera veckors långsamt avtynande", med "slemstockning i bröst och lungor" som dödsorsak.

Gravstenar

I september organiserade hembygdsföreningen en kyrkogårdsvandring med Hans Philip som guide. Vandringen inspirerade mig att ta reda på vilka personer i släkterna Timm och Arosenius som är begravda och har gravstenar här. Gravstensinventeringen på nätet ger god hjälp. På Västervåla kyrkogård finns en gravsten för Paul Augusts far, Gabriel Caspar Timm (1799-1890) och graven anges som familjegrav. Enligt noteringen är det förutom Gabriel Caspar endast sonen Klas Gabriels hustru, Hulda Adelina f. Andersson (1899-1982) som är gravsatt här. Hon var född i Spannebo. Vad gäller slakten Arosenius hittar jag en gravsten i Västervåla, nämligen för Henrik Alfred Arosenius (1841-1902), en yngre bror till Daniel Bernhard och Sofia Gabriella Katarina. Henrik föddes i Lillhärad och arbetade som väg- och vattenbyggnadsingenjör med viktiga uppdrag både inom och utom landet. Han var bl. a. statsingenjör vid byggandet av Bergslagens Järnvägar och han var kapten vid Väg- och vattenbyggnadskåren. Det var ganska korta perioder som han bodde i Västervåla. År 1862 kom han till

Inskription:
Kaptenen o baningenjören Henrik
Arosenius *18 20/8 41 † 19 14/1 02
JOH 11:25
Foto: Soili Yrjöheikki

Inskription: Gabr Casp Timm. Född 30 december 1799.
Död december 1870

Foto: Soili Yrjöheikki

Ivar Arosenius: Kattresan
Källa: Wikipedia

Ivar Arosenius Självporträtt (1906)
Källa: Wikipedia

Källor:

<http://www.ejnar.se/ekst/p533a3bef.html>; <https://grav.rotter.se>; www.gardebo.nu; kyrkoarkiv och wikipedia.

Lisbeth Jonsson, lisbeth@emmervall.se

Bygdehistoria & Bildsvit 2019

prästgården som student från Söderbärke och 1864 flyttade han med mor och systrar till Fläckebo. Han vistades även vid Engelsbergs bruk som nygift en tid under åren 1872-1874 innan utflyttning till Trollhättan.

Vid tidpunkten för sin död bodde han i Göteborg med sin familj, men han avlider den 14 januari 1902 på Engelsbergs bruk, troligen på besök hos sin syster, vilket förklarar att han har en gravsten här.

En av hans söner var för övrigt konstnären Ivar Arosenius (1878-1909), som skrev den kända barnboken Kattresan.

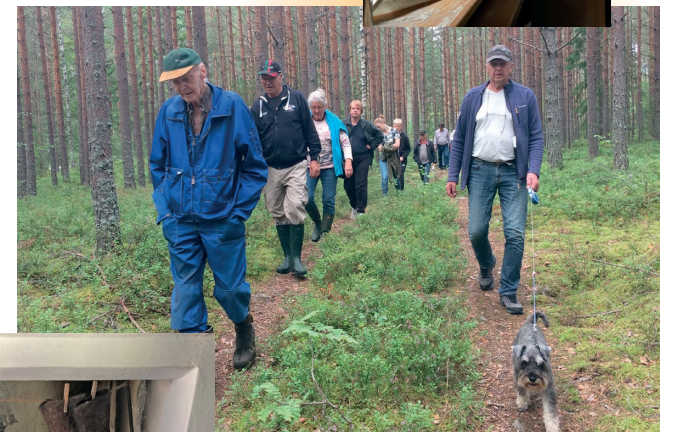
Vårstädning på
Hembygdsgården
Foto: Lollo Horn

Ovan:
Fotoutställning i Nötbackslögen
Foto: Mats Källstig

Till höger:
Bagarstugan på
"Hembygdens Dag"
Foto: Åsa Eriksson

Fornminnesvandringen
Foto: Mats Källstig

Detalj
"Kvinnorbeten förr"
Foto: Lollo Horn

Midsommarfirande

Foto: Mats Källstig

Utställningen "Kvinnorbeten förr"
Foto: Sara Arvidsson/Fagersta-Posten

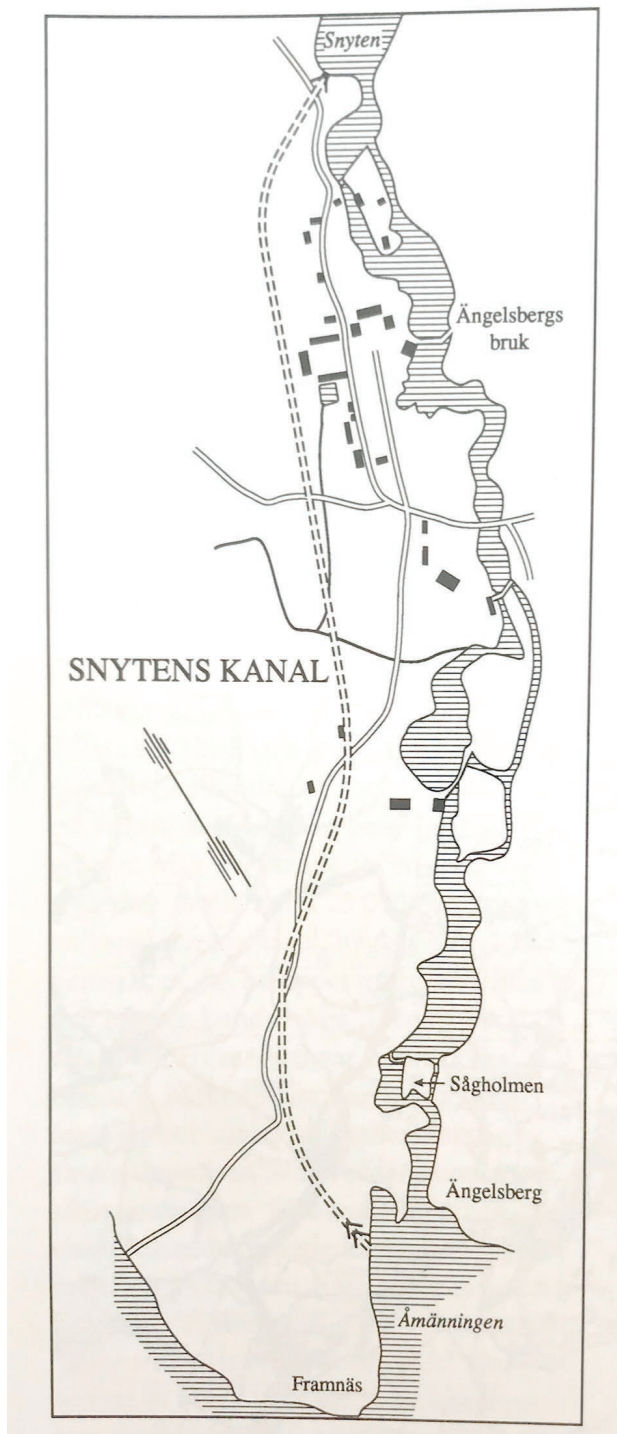
Lite Blandat

Snytens kanal

Här en kartskiss baserad på mätningar gjorda innan järnvägen kom (1856).

Men kanalen blev aldrig av. Man lär ha haft planer på att dra förbi Norberg mot Dalälven.

Johan Ahlén

Förslag 1847 till en kanal mellan Åmänningen och Snyten med 2 sänkslussar vid Åmänningen och en bestämmande sluss vid sjön Snyten för att lösa nivåskillnaden, 31,6 fot. Vid den tiden fanns den egentliga bebyggelsen endast vid Ängelsbergs Bruk.

Bildgåtan

Förra numrets bildgåta var återigen en knivig liten historia, föremålet var utlånat av Birgitta Seidel från hennes föräldrahem, en vacker Art deco-figur i form av en kvinna på ett runt podium med små hål i en grönärgad metall.

En bordsdekoration som förr användes i ett lågt fat eller skål med vatten och blommor instuckna i de små hålen.

Eftersom vi inte fick in ett enda rätt svar, kommer rätt svar på nästa bildgåta att vara värd 2 trisslotter!

Vad är detta för en pryl och vad användes den till.

Sänd ditt svar till mig, Lollo:

e-post: lob@varbacka.se, ring/sms på 070-605 35 60
Lycka till!

Vad händer????

Höstmörkret sänker sig över Hembygdsgården men något döljer sig under den blå presenningen....

Vad kan det vara?... Kom på vårstärdagen så får du vara med på avtäckningen.

Till dess önskar jag alla medlemmar en riktigt härlig vinter, en God Jul och Gott Nytt År!

Glöm inte höra av dig om du vill vara delaktig i att föra Nu & Då vidare under 2020 och kanske längre....

Lollo Horn